

Geschiedenis van schuttersgilden in Vlaanderen

Onder het bewind van Karel de Grote, Koning der Franken (768-814), Keizer van het Heilige Roomse Rijk (800-814) werd in de capitularia (wetten en verordeningen) reeds gewag gemaakt van de 'Geldonia' of 'Gildonia' (broederschap van ridders en landeigenaars door een eed verbonden tot onderlinge hulp). Belangrijkste doelstelling was weerstand en bescherming bieden tegen de Noormannen. Door het innen van bijdragen beschikten zij over gemeenschappelijke gelden. Regelmatig werden er eetmalen en drankfestijnen gehouden en offerde men aan een Germaanse beschermgod. Later, bij de kerstening, werd die vervangen door een christelijke heilige.

Het solidaire eedverbond misbruikte zijn broederschap regelmatig voor minder edele doeleinden (veroveringsdrang, bachanalia, excessen etc.) en werd in de 9de eeuw door die capitularia aan banden gelegd.

De latere middeleeuwse gilden¹ vinden etymologisch² daar hun wortels. Bij het ontstaan van gemeenten en steden, gesloten gemeenschappen waarin ambachten en corporaties zich verenigen, grijpt men terug naar de Oudfrankische benaming 'gelda' of 'gilda'.

De aldus gevormde gilden zijn gereguleerde verbonden met rechten en plichten, met rituele praktijken en tradities die streng toekijken op de naleving van hun doelstellingen. Uit deze gilden ontstaan verenigingen die de bescherming van de gemeenschap op zich nemen. Om hen te onderscheiden voegde men er de term "scutterye" aan toe. Die term verwees naar de geboden beschutting en niet op de actie schieten zoals vaak wordt gedacht.

Tussen de schuttersgilden en de 300 jaar oudere 'Gildonia' bestaat er inhoudelijk een groot verschil. Zowel naar doel als naar behoeften zullen de middeleeuwse gilden zich meer aansluiten bij de milities van de ambachtsgilden³.

Men kan terecht stellen dat de schuttersgilden de oudste vorm van vereniging zijn. Ontstaan in onze gewesten, toenmaals haard van beschaving en bakermat van de westerse cultuur.

Er waren reeds plaatselijke handels- of ambachtsgilden die een gemeentelijk statuut van hun heer of prins hadden bekomen lang vóór er van gemeenten sprake was.

Zo ontstond er een nieuwe juridische entiteit, de gemeente. Als vazal (leenman) van de heer heeft de gemeente vazale verplichtingen tegenover haar suzerain (leenheer) waaronder de militaire.

Een burgerlijke militie wordt ingericht door de gemeentelijke overheid om aan haar verplichtingen te voldoen en die tegelijkertijd instaat voor haar eigen beveiliging.

Het verschijnsel schuttersgilden gaat duidelijk gepaard met de ontwikkeling van het gemeentewezen of stadswezen.

De oudste schuttersgilden zijn stedelijke instellingen, steeds ingericht door de gemeentelijke overheid.

¹ De Gilde (VL) vrouwelijk of Het Gild (NL) onzijdig? Beide zijn correct. Vooral in Nederland spreekt men van "het gild". Van oudsher spreekt en schrijft men in Vlaanderen, Brabant, Duitsland, Frankrijk en zelfs in het Latijn van "De Gilde". In deze tekst zullen wij ons dan ook houden aan de vrouwelijke vorm.

² Gilde betekende; betaling, inleg, gelag, offer. Oude historische gildedocumenten vermelden eerst: Ghelde – ghilde – ghulde - gilde.

³Schuttersgilden zijn een sociologisch verschijnsel, evoluerend met de maatschappelijke verschijnselen, de machtsverhoudingen en noodwendigheden van hun tijd.

In West-Europa lagen de zwaartepunten van de stedelijke cultuur in de vroegtijdig tot bloei gekomen Vlaamse steden, die de bakermat waren van het West-Europese verenigingsleven en model stonden voor de westerse culturele ontwikkeling.

Enkele stichtingsdata:

1300 Gent, Brugge, Brussel

1306 Antwerpen

1313 Leuven

1315 Mechelen

1333 Diest

Vóór 1300 beschikten de gemeenten over gewapende groeperingen die de gemeente moesten beschutten. Zij bewaakten de toegangswegen, verhinderden onlusten en liepen brandwacht binnen de omwallingen van de gemeente. Deze “scutten” waren geen gilden, doch hun taken zullen later door de schutsgilden worden overgenomen.

De stedelijke milities in onze streken waren van een uitzonderlijk belang. In de legers van de prinsen, hertogen en graven vormden zij het belangrijkste onderdeel.

Wanneer de gemeenten in Vlaanderen zich organiseren en ontvoogden, krijgen zij van hun prins of feodale heer allerhande keuren en privileges in ruil voor militaire dienstbaarheid.

De krijgsdienst was beperkt tot de verdediging van het land en de rechten van de heer. De tegenwaarde, de verkregen privileges.⁴

De stad kon haar verkregen voorrechten verliezen bij weigering van bijstand of felonie⁵. Alle weerbare mannen tussen 18 en 60 jaar konden toetreden tot de broederschap en “manschap” zweren aan de heer. Vrijgesteld waren; schepenen, notarissen, chirurgijnen, advocaten, bakkers en molenaars. Hoe groot of hoe klein de gemeenschap ook was, wanneer de heer er om verzocht moesten manschappen geleverd worden.

In Brabant trokken al deze milities op onder het banier van de vier hoofdsteden: Leuven, Brussel, Antwerpen en 's Hertogenbosch.

In Vlaanderen onder de leiding van de vier hoofdgilden van Gent.

De “Heerlijkheid Mechelen” omringd door het Brabantse Hertogdom vormde een zelfstandige entiteit (Eén van de zeventien Provinciën).

Bij de krijgsdienst diende men twee soorten te onderscheiden:

1. Een aanvalsoorlog tegen naburige gewesten ingegeven door veroveringszucht, men sprak van “Heer-vaert” (chevauchée). De gemeenten hadden niet de plicht om buiten de landsgrenzen te dienen. In zulk geval moest de heer er om verzoeken en werden er in ruil voorrechten van de heer verlangd. De inschikkelijkheid van de stad schiep geen precedent en kon dus niet als voorgaande ingeroepen worden.

⁴ Bv: Mechelen, Stapelrecht van zout, vis en haver. Al wat via de waterwegen naar Brabant werd vervoerd diende te Mechelen te worden gelost alvorens het op de markt werd gebracht of de schepen moesten ter hoogte van Heffen een tol betalen.

⁵ Felonie, trouwbreuk jegens de leenheer.

2. Een “Landweer”, wanneer het om de verdediging van het land of de rechten van de heer ging. Vazallen, steden, gemeenten en dorpen werden verplicht mee op te trekken, wat ook hun privileges waren.

Het einde van de 13de en het begin van de 14de eeuw zijn een mijlpaal in de sociale ontwikkeling van onze gewesten en in de democratisering van de maatschappij.

De slag van Woeringen (1288) en de Gulden Sporenslag (1302), waar burgermilities, zijde aan zijde met de strijdkrachten van prins en hertogen, strijd leveren tegen een gemeenschappelijke vijand.

De hertogen van Vlaanderen en Brabant maken handig en dankbaar gebruik van de natuurlijke geneigdheid van de Vlamingen tot de krijgsoefeningen. Door hun menigvuldige krijgstochten en oorlogen bieden zij hun onderdanen ruimschoots de gelegenheid hun krijgswaarde te verhogen en op peil te houden. De Vlamingen waren zeer befaamd voor hun tactiek en militaire waarde bij bestorming en belegering van versterkte plaatsen. Hun kundigheid met hand- en kruisboog werd zeer hoog geprezen.

Het is vanaf 1300 dat men tastbare geschreven bewijzen heeft van de inrichting van werkelijke schuttersgilden in het graafschap Vlaanderen en het hertogdom Brabant.

De ontvoogding van de burgerij, de poorters, was zo ver gevorderd dat de gegoede burgers, tot dan toe dienstplichtig in de ambachtsgilden, zich gaan organiseren in eigen strijkkorpsen. De ambachtsgilden zijn in de ware zin van het woord de wortel en de drijvende kracht van de laatmiddeleeuwse schuttersgilden.

Overal waar de ambachtsgilden de macht kregen gebeurde de militaire indeling van de bevolking volgens het principe van de gilden. De stedelijke democratisering werd slechts mogelijk door de ambachtsgilden en hun wapenuitrusting die de bakermat vormden voor de schuttersgilden. Mede bepalend voor de ontwikkeling van schuttersgilden was hun bekommernis voor de stadsverdediging, voor het tentoonspreiden van de stedelijke macht en pracht en het plezier aan het schietspel.

Welstand brengt macht. Wie eigendom bezit wenst betrokken te worden bij de strategie van de gemeentelijke krijgsmacht.

Deze politieke en militaire macht zullen zij concretiseren door zich te verenigen in schuttersgilden. Vooreerst de kruisbooggilden. Veertig à vijftig jaar later de handbooggilden. De busgilden of kolveniersgilden en schermersgilden volgen in de tweede helft van de 15de eeuw.

De erkenning “Keure” of “Kaerte” wordt verleend door de heer, de landeigenaar of stedelijke overheid. In Brabant de hoofdgilden van Leuven (vanaf 16de – 17de eeuw). In Vlaanderen de hoofdschuttersgilden van Gent. In de Heerlijkheid Mechelen de stedelijke magistratuur.

In meerdere steden ontstaan naast de “oude” gilden ook “jonge” gilden van het- zelfde wapen. Aanvankelijk als reserve voor de “oude” zullen zij geleidelijk aan onafhankelijkheid opeisen.

Rond 1550 verdwijnen stilaan hun militaire taken. Alhoewel zij in vele steden tot op het einde van de religieus onrustige 16de eeuw, behoorlijk weerstand boden aan de Spanjaarden en Staatsen De ontzetting van de stad Lier was de laatste militaire actie van de Antwerpse en Mechelse schuttersgilden Voortaan zijn hun politionele taken hun belangrijkste opdrachten. De bewaking van de stadspoorten, de ordehandhaving en de nacht- en brandwacht zijn hun verantwoordelijkheid. Hun dominante aanwezigheid in processies en ommegangen behoort tot een van hun privileges. Met schietspelen bekwamen zij zich in het hanteren van hun wapens. Hun teerfeesten zorgen voor de nodige ontspanning en maken de gilde tevens toegankelijk voor de “vrouwkens”.

Toen Keizer Jozef II van Oostenrijk met zijn plakkaat van 17 maart 1787 de gilden beval een inventaris van hun goederen op te maken en hen verbood hun bezittingen te verkopen, luidde dit al het einde van de schuttersgilden in.

De Franse bezetter maakte het werk af. Hij verbood de gilden. Hun bezittingen werden verbeurd verklaard en openbaar verkocht in 1798.

Ook in West-Vlaanderen merken we dat de meeste steden en dorpen al schutters hadden vóór het ontstaan van de gilden. Dit vinden we terug in menige afschriften van de keuren die door Philips de Goede werden goedgekeurd. Wat ook opmerkelijk is, is dat er verschillende Sint- Sebastiaansgilden, handbooggilden, ontsproten zijn uit de Sint-Jorisgilden die voetboogschutters waren.

Ieper 1302, Veurne 1403, Lo 1404, Beselare 1428, Nieuwpoort 1446, Vlamertinge 1467, Staden 1701, Esen 1600,

Ook duiken er overal afgescheurde gilden op omstreeks 1830.

Geluveld 1830, Diksmuide 1836, Oost-Vleteren 1839, Roesbrugge 1855, Woesten 1859, Renigelst 18..., We lezen b.v. dat de Sint- Sebastiaansgilde van Kortrijk die gesticht werd op 3 augustus 1423 ontsproot uit de Sint-Jorisgilde die dateerde van 1323. Hun keure (Sint-Sebastiaansgilde) werd ondertekend door Philips de Goede, Graaf van Vlaanderen, Hertog van Bourgondië. Toch kunnen we in de geschiedenis van de stad lezen dat er voor de eerste maal gesproken werd over de "SENTE SEBASTIAENSGULDE" in 1417.

In de geschiedenis van Nieuwpoort lezen we dat er "schutslieden" zijn geweest vanaf de stichting van de stad in 1163. Op 19 juni 1446 krijgt de stad haar privilege van Philips de Goede. Dit was voor Nieuwpoort een erkenning van een bestaande toestand waarbij tevens de gilde in haar geheel opgenomen wordt als onderdeel van het leger, ter verdediging van de grensstad Nieuwpoort.

Dit was ondermeer het geval:

in 1183, ter verdediging van de stad tegen de Engelsen,
in 1214, onder de Graaf van Portugal,
in 1385 onder Philips van Bourgondië (de Stoute) tegen de Engelsen,
in 1440 onder Philips de Goede,
in 1489 onder Keizer Maximiliaan I tegen de Fransen,
in 1600 onder Albrecht en Isabella tegen de Hollanders,
en in 1647 onder Filips IV van Spanje tegen de Fransen.

Als we de geschiedenis van Diksmuide induiken, zien we dat er in het begin van de 15de eeuw twee Sint-Joris schuttersgilden zijn met als wapen de voetboog of kruisboog en een handbooggilde met Sint-Sebastiaan als patroon. Later met de liberalisering rond de jaren 1830 merken we voor het eerst de Willem Tell gilden op. Deze waren over het algemeen een afscheuring van de Sint- Sebastiaansgilden, dit was bij nader inzien in ieder dorp of stad zo.

De schuttersgilde Diksmuide Willem Tell ontstond in 1836. De "zwartgoed" opkopers staken na 1830 hun liberaal-orangistische sympathieën niet onder stoelen of banken. Als liberaal voorman van deze Diksmuidse coterie trad toen Pieter De Breyne-Peellaert naar voor die, gesteund door zijn rijke zwager Dr. Woerts er in 1836 de burgemeesterssjerp verwierf. Het was diezelfde dr. Woerts die een wig dreef in de Sint Sebastiaansgilde en op 1 september 1836 met zijn aanhang afscheurde en de " Vrijzinnige maatschappij Willem Tell oprichtte met als kenspreuk, "VREYHEYD, ONAFHANKELIJKHEID, GESPAERZAEMHEYD"

In Ieper (1302 of 1383) worden op 31 maart 1399 de “Broeders vanden H. ende Edelen Rudder Sebastianus” door de Ieperse stadsmagistraat erkend als gilde. Dat ze toen al een bewapende groep vormden staat vast. In 1382 namen ze deel aan de slag van West-Rozebeke onder de leiding van Jan Belle, Heer van Boezinge.

De taaie mythe van 1302 wordt door de historici niet bevestigd. In hun officiële aanvraag tot erkenning 1383 geven de leden van Sint-Sebastiaan zelf dit jaartal op als aanvangsdatum.

In 1446 krijgt de gilde een keure van Philips de Goede met talrijke voorrechten, die in 1480 door Maximiliaan van Oostenrijk en Maria van Bourgondië bekrachtigd werd. En in 1520 bevestigd door Keizer Karel.

Ook in Beselare (1428) waren er al bedreven schutters omstreeks de jaren 1300 In de slag van West-Rozebeke waar de Beselaarse schutters streden onder Filips van Artevelde, sneuvelde: “Shotter Hannekin Dhosthove van Beiselaere” De schuttersgilde kreeg zijn keure van Philips de Goede op 3 mei 1428.

Zoals overal was het voornaamste doel van de schuttersgilde in de middeleeuwen, krijgsmannen oefenen, in dienst van de dorpsheer, soldaten die in tijden van woelingen en oorlogen ten strijde konden trekken.. Vanaf het midden van de zestiende eeuw kregen zij meer het karakter van nut en vermaak. Want de handboog werd vervangen door het buskruit. We zien dan door de jaren heen dat de gilden schietingen organiseren als vermaak op feesten samen met toneelspelen door de gildenbroeders. De gilde was ook eveneens een eigen blazoen of schild toegekend. Ook het gildevaantje, beter bekend als het bedevaartvaantje, werd ieder jaar op het patroonfeest meegegeven aan de leden.

“ De jaarlijkse kermis en schuttersfeesten, brachten tal van vreemde schutters; jonge snaken schijverden in de strijd rond in de weide, om voor een cent of een sou sneukelgeld de verschoten pijlen te zoeken en te rapen. Jeugdige deernen met zijden geperkt schortje, een paar gebloemde kloefkens aan de voeten en een kroontje op het hoofd” zorgden voor versiering in de tente en voor ’t beschink. De gildeknecht spelde bij de prijswinnaars een bloempje op. Die geen vogel geschoten had en dus zonder bloempje het plein verliet, kreeg op de koop toe nog de Beselaarse schimspreuk te horen” hij gaat met de koeibelle naar huis”

Vanuit de steden sloeg de vonk van het schutterswezen over naar het platteland. Ongeveer in het begin van de zestiende eeuw komen er al op enkele plaatsen schuttersgilden “ten plattenlande” voor. In de loop van de zestiende eeuw groeit dit aantal plattelandsschutterijen, neemt sterk toe in het begin van de zeventiende eeuw en blijft ook in de volgende eeuw gestaag toenemen.

Anders dan in de Brabantse steden, was de bevolking in de dorpen en kleine plaatsen op het platteland kwetsbaarder dan de burgers in de steden. Ook daar werden broederschappen opgericht voor de bescherming van hoeve of kasteel, landerijen en mensenlevens. Het zal van de plaatselijke situatie hebben afgehangen of die behoefte aan bescherming groot of klein was, wat bepalend was voor een grote of kleine, al dan niet georganiseerde schutterij. De inrichting van de plattelandse schuttersgilde sloot nauw aan bij de gilden uit de steden die als voorbeeld dienden. Het is belangrijk aan te merken dat men hier pas ging spreken van een schuttersgilde als daarvoor de officiële toestemming werd gegeven door de plaatselijke heer. Deze officiële toestemming werd gegeven door middel van een caert, keure of charter, een soort oprichtingsakte, waarin de regels werden opgesomd waaraan de gildeleden zich moesten houden.

Over het eigenlijke gildeleven is er in de eerste eeuwen na hun oprichting weinig geweten, maar vanaf de 17de eeuw werd er meer opgetekend en zien wij dat de plaatselijke gilde een van de sterkste gemeentelijke instellingen was. De gilde telde haast alle gegoede families onder zijn leden en haar bestuur had een uitgebreid toezicht over haar gildebroeders en -zusters. Daardoor kon de gilde vaak verbroederend optreden in redetwisten over de school of over de toekenning van het schepenamtb en had ze weldra haar zeg over alle gemeentelijke belangen en een verzoenende invloed in de gemeentelijke samenleving. Dat pret en vermaak een van doelstellingen was, blijkt uit het feit dat brouwers-herbergiers een voorname rol speelden en dat het bier steeds gewaardeerd werd op de feesten zoals op de feestdag van de patroonheilige, meestal Sint-Sebastianus, op de jaarlijkse koningschieting, na de ommegangen en processies.

De geschiedenis van de Kempense gilden loopt ei zo na synchroon met die van de Brabantse gilden. In de Noorderkempen lopen de eerste geschriften terug tot halverwege de 14^e eeuw en kende men, omwille van de geografische ligging, een bloeiend gildeleven.

*Op 08 juni 1389 verleende Jan IV van Kuik, Heer van Hoogstraten voorrechten aan de voetboogschutters uit dank voor bewezen diensten.
Daardoor bekwam de gilde het recht op weggeld (ketsigeld of kasseigeld) en op het gedeelte dat de Heer toekwam in de boeten.*

In tegenstelling tot andere, meer noordelijke provincies, blijken in de Kempen alle Sint-Sebastiaansgilden handbogen te gebruiken en alle Sint-Jorisgilden kruisbogen of voetbogen. Dit fenomeen is te wijten aan de protestantse overheersing die na de vrede van 1648 het gildewezen totaal had lamgelegd. Veel gildekennis ging verloren, reg-lementen verboden en het oorspronkelijke wapen werd verwisseld om met andere gilden in competitie te kunnen treden. De gilden ten zuiden van de grenslijn 1648 hebben het voordeel gehad dat zij hun oude tradities ongestoord konden handhaven. En dit tot de tijd van de Franse overheersing. Naast de kruisboog- en handbooggilden tref je in de Kempen ook een dertiental gilden aan die gebruikers zijn van de luchtbuks. Van oorsprong waren het kolveniersgilden maar door steeds strengere bepalingen is men na 1975 op de luchtbuks overgeschakeld.

Ontegensprekelijk heeft ook de Hoge Gilderaad der Kempen sinds haar oprichting enorm bijgedragen tot de bloei van de Kempense gilden. Vooral de moeilijke heropstart na de tweede wereldoorlog deed de noodzaak groeien aan een duwtje in de rug. De stilaan meer dan zeventig aangesloten gilden werden gedurende vele jaren begeleid in hun latere ontwikkeling en behoud.

Elke gilde is uniek maar binnen het Kempens kader is de Sint-Jorisgilde van Brecht dit nog iets meer dan andere.

Deze voetbooggilde werkt nog altijd erg traditioneel, heeft heel wat prachtige gildebezittingen en heeft tabbaarden als kledij. De aanschaf van deze tabbaarden is gebaseerd op twee geschilderde luikdeuren van het oude Sint-Jorisaltaar, einde 15de eeuw. Bij het opstappen in vol ornaat opent de gilde met twee blazoendragers, hierachter een standaardrijder te paard en gevolgd door vijf maagdekens met de

gewonnen Landjuweelprijzen. Na de meisjes komen de vaandeldrager en andere gildebreeders. Geheel achteraan loopt, zoals de traditie dit wil, de Eed.

Het sfeervolle schuttershof van de gilde is gelegen in 't Laar. In dit hof hangt nog steeds een 18e eeuwse sfeer waarin de gilde de eerst geroepene was om de kerk en haardsteden te beschermen.

Dit alles is gestoeld op een aantal doelstellingen die men ook bij de gewone schuttersgilden aantreft. Ondanks het feit dat elke gilde vrij de keuze heeft in wat zij wensen te dragen, gaan bijna alle Kempense gilden gekleed in de gekende donkerblauwe kiel. Verder draagt de gildebroeder een gildepet of "faas", een zwarte boek, zwarte gesloten schoenen en een rode zakdoek met witte bolletjes om de hals. Gildezusters tooien zich met een kanten muts met lint, een oude neusdoek (bruine omslagdoek), zwarte bloes, zwarte rok, zwarte gesloten schoenen en een zwarte rieten handtas (mandje of korfje).

Er wordt gesproken over de schutterijen op het Limburgse platteland. Maar we moeten ons realiseren dat noch Limburg, noch de daarin voorkomende schutterijen een eenheid vormden. Wat Limburg betreft: de huidige provincie bestond nog niet. Verschillende heren maakten de dienst uit in streken die thans de provincie vormen. Zo was er een stukje onder de bevoegdheid van de Republiek der Nederlanden⁶, heerste de Spaanse koning over bepaalde streken, had de hertog van Gulik over andere delen zeggenschap, net zoals de vorstin-abdis van Thorn of de prins-bisschop van Luik⁷. Andere dorpjes daarentegen waren zelfstandig onder een lokale heer. Het huidige Limburg was in de 16e, 17e en 18e eeuw een zogenaamde staatkundige lappendeken. Omdat er zoveel verschillende heren de dienst uitmaakten is er ook geen sprake van een eenheid in de schutterijen die in de diverse streken actief waren. De staatkundige versnippering had ook gevolgen voor de lokale schutterijen.

Al in de zestiende eeuw komen we schutterijen in de Limburgse dorpen tegen. Veel van de plattelandsschutterijen zijn tot heden blijven bestaan. Ondanks dezelfde herkomst heeft elke streek met z'n schutterijen een eigen ontwikkeling doorgemaakt. Dat de schutterijen heden ten dage niet allen dezelfde verschijningsvorm hebben, blijkt bij een vergelijking tussen de schutterijen, zoals ze vandaag de dag in diverse landstreken en landen voorkomen.

De schutterijen in Limburg zijn een bijzondere loot aan de stam van de historische schuttersgilden. In hun kleurrijke uniformen presenteren zij zich ieder jaar in de optocht van het Oud-Limburgs Schuttersfeest. Het OLS is een bijzonder schuttersfeest, zowel in grootte als wat betreft de deelnemende schutterijen. Toch zijn de Limburgse schutterijen niet uniek. In hun gebruiken en tradities hebben de schutterijen in het Limburgse Maasdal grote overeenkomsten met schuttersgilden elders in Vlaanderen.

Dat de diverse schutterijen, zoals ze thans bestaan, 'gemeenschappelijke voorouders' hebben wordt duidelijk als we de 'schutterijenstamboom' bespreken. De wortels van het schutterswezen liggen in Vlaanderen en Brabant, waar in het begin van de veertiende eeuw de eerste schutterijen ontstaan zijn. Op zijn beurt wortelt het schutterswezen in de gilden. De stedelijke nijverheid was opgebouwd rond de ambachtsgilden in de stad. De organisatie van de gilden en het gildewezen in het algemeen zijn nog

⁶ Lommel onder de bevoegdheid van de Republiek in 1648.

⁷ Hasselt, Tongeren, Sint-Truiden, Beringen.

vele eeuwen ouder dan de schutterijen, maar als we naar de oorsprong van het huidige schutterswezen kijken, dan vinden we die zoals gezegd in het veertiende eeuwse Vlaanderen en Brabant. Van daar heeft het schutterswezen zich verspreid tot ver over de huidige Vlaamse grenzen.

BRON: boek "Vlaamse Historische Schuttersgilden", uitgegeven door de Federatie van Vlaamse Historische Schuttersgilden.